

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96

E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Рахункова палата України

На доручення Комітету Верховної Ради України з питань бюджету від 11.01.2018 № 04-13/10-28(6739) до листа Рахункової палати від 22.12.2017 № 18-2306 щодо результатів аудиту ефективності використання освітньої субвенції на спеціальні заклади освіти для дітей з особливими потребами Міністерство освіти і науки України в межах компетенції повідомляє.

В Україні функціонують заклади інституційного догляду дітей, які належать до сфери управління Міністерства охорони здоров'я, Міністерства соціальної політики (будинки-інтернати, центри соціально-психологічної реабілітації дітей, притулки для дітей), Міністерства освіти і науки. Крім того, в Україні існують заклади інституційного догляду дітей, що утворені громадськими об'єднаннями, благодійними фондами, релігійними організаціями.

Відсутність належної фахової підтримки сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах, внаслідок недостатньо активної позиції місцевих органів виконавчої влади, повільні темпи розвитку інклюзивного навчання призводять до того, що десятки тисяч дітей щороку потрапляють до закладів інституційного догляду дітей. Із 105 783 дітей, які станом на 01.09.2016 року перебували в таких закладах, лише 8 741 дитина (8 %) мала статус сироти чи позбавленої батьківського піклування, у решти 97 042 дітей (92 %) є батьки. Крім того, лише 18 054 вихованців (17 %) мають інвалідність.

Отже, майже 45 % дітей навчаються, а головне проживають та утримуються в інтернатних закладах, не будучи сиротами, не маючи серйозних вад розвитку або захворювань. Це відбувається переважно через відсутність розвиненої мережі загальноосвітніх шкіл у сільській місцевості та послуг інклюзивної освіти, проблеми із підвезенням учнів до школи, станом здоров'я дітей та нерозвиненістю послуг у громаді для сімей з дітьми, існуванням законодавчих та практичних передумов для того, щоб батькам, у тому числі малозабезпеченим, які перебувають у складних життєвих обставинах, було економічно вигідно влаштувати своїх дітей до інтернатних закладів (значні знижки та підстави для звільнення батьків від відповідальності за навчання та утримання

№173/05
№173/05 від 09.09.2018

дітей у загальноосвітніх школах-інтернатах державної та комунальної форм власності).

Вихованці закладів перебувають у соціальній ізоляції - вони відірвані від своєї територіальної громади, дуже часто навчаються і проживають в одному приміщенні, спілкуючись з вкрай обмеженим колом людей, що в свою чергу впливає на їх здатність інтегруватися в громаду після виходу з інтернату. Як показують дослідження, тільки близько 10 % таких дітей успішно соціалізуються.

Також фактором необхідності реформування системи є нераціональність використання фінансових ресурсів на утримання інтернатних закладів, які б можна було б спрямувати на допомогу сім'ям з дітьми.

Саме тому здійснення реформування інтернатних закладів та проведення їх поступової ліквідації є одним із пріоритетних напрямів держави, що закріплено Національною стратегією у сфері прав людини, схваленою Указом Президента України від 25.08.2015 № 501, а також Планом заходів з її реалізації (розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 № 1393-р) та Планом пріоритетних дій Уряду (розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.04.2017 № 275-р.).

Крім цього, зазначений пріоритет проголошено на засіданні Національної ради реформ 31.03.2017 за участю Президента України.

У зв'язку із вищезазначеним розпорядженням Кабінету Міністрів затверджено Національну стратегію реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки та План заходів з реалізації її I етапу.

Розпорядженням передбачено здійснення реформи у три етапи, реалізація першого з яких (підготовчого) дасть змогу до 2019 року:

розробити та прийняти нормативно-правові акти, організувати методичне забезпечення, необхідні для впровадження реформи системи інституційного догляду та виховання дітей;

проаналізувати існуючу мережу закладів інституційного догляду дітей, оцінити забезпечення прав дітей в кожному регіоні та затвердити регіональні плани реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

сформувати та навчити регіональні команди з впровадження вищезазначеної стратегії;

розробити навчальні програми для підготовки, перепідготовки фахівців, зокрема тих, які працюють із дітьми з інвалідністю;

розробити критерії моніторингу процесу реформування системи інституційного догляду та виховання дітей;

залучити інвестиції для впровадження реформи системи інституційного догляду та виховання дітей;

посприяти розвитку соціальних послуг для сімей з дітьми.

Тобто, зміна системи інституційного догляду та виховання дітей не може полягати просто в закритті інтернатів. Вона передбачає створення системи, яка забезпечує догляд і виховання дитини в сімейному або наближеному до сімейного середовищі, а ліквідація відповідних закладів - це наслідок того, що відсутня потреба у влаштуванні дітей до них.

З урахуванням зазначеного, безпосереднє реформування та ліквідація інтернатних закладів, у тому числі загальноосвітніх шкіл-інтернатів, передбачено протягом 2019-2024 років, під час реалізації II етапу Національної стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017-2026 роки, виключно за умови успішної реалізації її I етапу.

Відповідно до законодавства заклади загальної середньої освіти, включаючи спеціальні заклади освіти, підпорядковані органам місцевого самоврядування та перебувають у комунальній формі власності.

Частиною першою статті 66 Закону України «Про освіту» встановлено, що органи місцевого самоврядування відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території. До їх повноважень належать, зокрема, питання забезпечення доступності повної загальної середньої освіти, право засновувати заклади освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами, а також реорганізовувати та ліквідувати їх.

Прикінцевими та перехідними положеннями Закону України «Про освіту» внесені зміни у Закон України «Про загальну середню освіту». Зокрема, частиною другою статті 11 цього закону встановлено, що у разі реорганізації чи ліквідації закладу загальної середньої освіти засновник зобов'язаний забезпечити здобувачам освіти можливість продовжити здобуття загальної середньої освіти.

З огляду на зазначене, питання щодо розроблення плану дій з реформування спеціальних закладів освіти (спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з особливими освітніми потребами) не належить до повноважень та компетенції Міністерства освіти і науки.

Щодо забезпечення спеціальних навчальних закладів для дітей з вадами розвитку спеціальними підручниками і посібниками, то щорічно у Державному бюджеті України передбачаються видатки на видання підручників і посібників для учнів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів.

У 2017 році на вказану мету Міністерству освіти і науки України у загальному обсязі видатків за бюджетною програмою 2201170 «Здійснення методичного та матеріально-технічного забезпечення діяльності навчальних закладів» було враховано 6,5 млн. гривень.

На 2018 рік відповідно до бюджетного запиту за вищевказаною бюджетною програмою на видання підручників і посібників для учнів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів передбачається спрямувати 23,6 млн. гривень.

Відповідно до частини другої статті 67 Закону України «Про освіту» створюється Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи, до повноважень яких належить, зокрема, проведення інституційного аудиту закладів освіти (крім закладів вищої освіти), надання зазначеним закладам відповідних рекомендацій.

Міністерство світи і науки забезпечить до початку 2018/2019 навчального року щорічний збір статистичної звітності про стан матеріально-технічної бази спеціальних закладів освіти, навчально-реабілітаційних центрів.

За інформаціями департаментів освіти і науки Донецької, Закарпатської, Київської, Одеської, Полтавської обласних державних адміністрацій у спеціальних закладах освіти, у навчально-реабілітаційних центрах в цілому дотримуються встановлені норми харчування, зокрема, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, вживаються заходи щодо зміцнення навчально-матеріальної бази, забезпечення учнів зазначених закладів навчальними посібниками, засобами корекції та реабілітації.

Зауваження за результатами аудиту ефективності використання освітньої субвенції, спрямованої спеціальним закладам освіти, будуть враховані під час виконання кошторису видатків на 2018 рік спеціальних закладів освіти спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст, що знаходяться в управлінні відповідної обласної ради.

Разом з тим, зазначеними вище департаментами освіти і науки заплановано протягом I півріччя 2018 року провести обстеження спеціальних закладів освіти та навчально-реабілітаційних центрів щодо дотримання ними норм харчування, зміцнення навчально-матеріальної бази, зокрема, забезпечення учнів навчальними посібниками, засобами корекції та реабілітації.

Перший заступник Міністра

В. В. Ковтунець